

10. Kovaliv, O.I. (2021). Rosiiskiy «slid» v reformi rynku zemli [Russia's «trace» in land market reform]. *Den – Day*, 81–82, 11 [in Ukrainian].

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Ковалів Олександр Іванович, доктор економічних наук, старший науковий співробітник, за-служений працівник сільського господарства України, завідувач відділу економіки природо-користування в агросфері, провідний науковий співробітник, Інститут агроєкології і природо-користування НААН (вул. Метрологічна, 12, м. Київ, 03143, Україна; e-mail: okovaliv@ukr.net; ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4908-7963>)

УДК 338.56:48(32)

DOI: 10.33730/2310-4678.3.2021.247131

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ЗБАЛАНСОВАНOSTІ РОЗВИТКУ РЕКРЕАЦІЙНОГО ТУРИЗМУ НА СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЯХ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

К.О. Бабікова

кандидат сільськогосподарських наук

Інститут агроєкології і природокористування НААН

(м. Київ, Україна)

e-mail: babikova.kateryna@gmail.com;ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9726-0671>

Г.Б. Олійник

аспірант

Інститут агроєкології і природокористування НААН

(м. Київ, Україна)

e-mail: oliinykgalina18@gmail.com;ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4582-0091>

У статті розглянуто роль та значення збалансованості розвитку рекреаційного туризму як чинника ефективного та інноваційного розвитку сільських територіальних громад та аграрної економіки загалом. Дослідження наголошує на важливості сільського рекреаційного туризму для збалансованого розвитку сільських територій та підкреслює значення стратегічного підходу в плануванні їх розвитку. Визначено основні проблеми розвитку сільського рекреаційного туризму: відсутність розроблених проєктів, які орієнтуватимуться на розвиток окремих сіл; відсутність бажання співпрацювати між локальними та регіональними представниками влади; неефективне використання місцевих ресурсів; недостатнє залучення місцевої громади.

Ключові слова: рекреаційна діяльність, сільський туризм, агротуризм, зелений туризм, рекреаційно-туристична галузь, сільський рекреаційний туризм, сталий розвиток, рекреаційно-туристичні ресурси, збалансований розвиток, рекреаційні ресурси.

ВСТУП

У ході адміністративно-територіальних реформ, які відбулися в останні роки, з'явилася необхідність перегляду підходів до реформування економіки села. Проблема забезпечення стійкого розвитку регіонів заслуговує особливої уваги, враховуючи тривале кризове становище державної економіки, віддалення агентів національних інституцій від вирішення системних завдань соціально-економічного та екологічного розвитку регіонів.

Зараз назріла необхідність розробки кардинально нової концептуальної основи розвитку сільської місцевості з конкретизацією у вигляді окремих програм розвитку певних галузей та сільських територій. Необхідним є дослідження додаткових видів зайнятості та джерел доходів для сільських жителів, оптимальних організаційно-економічних рішень, які відіграли б роль локомотива у виведенні економіки села з кризи на шлях стабільного та збалансованого розвитку, сприяли б само-

організації сільської економіки та забезпечили більш раціональне використання ресурсного потенціалу сільських територій.

В економіці більшості держав рекреаційний туризм дозволяє стимулювати не тільки економічний, але й соціальний та екологічний регіональний розвиток, а також відіграє велику роль у підвищенні прибутків національного та місцевих бюджетів.

Потреба в розробленні ефективних заходів стимулювання комерсантської активності обумовлює необхідність докладного вивчення наявного природно-ресурсного потенціалу як бази для вдосконалення та модернізації господарської діяльності.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Суттєві аспекти та перспективи розвитку сільських територій висвітлені у працях провідних учених: О.В. Коваленко, С. Максвела, М.Й. Маліка, О.І. Павлова, Т.А. Саблука, М.П.Талавирі, В.Ю. Уркевича, К.І. Якуба та ін. Дослідження ресурсно-туристичної проблематики розглянуті в роботах вітчизняних науковців: О.О. Бейдика, В.В. Васильєва, З.В. Герасимчук, М.В. Гудзь, М.І. Долішнього, Т.І. Дьорова, С.П. Кузика, О.О. Любіцевої, М.А. Хвесика та ін. Деякі аспекти використання та охорони туристичних ресурсів розглядали у своїх працях В.І. Биркович, В.Ю. Воскресенський, В.П. Орловська, Й. Петер, М. Труасі, В.І. Цибух та ін.

МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕНЬ

Ця робота виконана шляхом аналізу особливостей збалансованого сільського рекреаційного туризму та його впливу на покращення економічної та екологічної ситуації в сільській місцевості та Україні загалом.

Для проведення дослідження було проаналізовано статистичні показники туристичної галузі, висвітлено основні поняття туризму в сільській місцевості. Також для виконання поставлених завдань було використано низку методів: дедуктивний та індуктивний, абстрактно-логічний, структурно-узагальнюючий, системний аналіз та ін.

Ці методи дали змогу визначити стратегічні напрями збалансованості розвитку рекреаційного туризму на сільських територіях у контексті євроінтеграції.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Напрями, які є головними для європейських розвинутих країн, — екологізація економіки, виконання державних цілей стійкого та збалансованого розвитку — стають дедалі

актуальнішими. У директивних документах принцип зеленої економіки означає, що «економічно вигідним є те, що екологічно безпечне». Також стверджується, що для переходу до зеленої економіки світової спільноті необхідно за майбутні 30 років інвестувати 2% світового ВВП у такі основні галузі, як: АПК, ЖКГ, енергетика, рибальство, лісове господарство, промисловість, туризм, транспорт, управління водними ресурсами, утилізація та переробка відходів [1].

Як один із шляхів диверсифікації доходів сільського населення зелений та сільський туризм зародився в Європі. На початку XVIII ст. у Франції та Швейцарії на гірських територіях з'явилися перші гостьові будиночки для обслуговування експедицій. А вже наприкінці XX ст. зелений сільський туризм набув інтенсивного розвитку в глобальному масштабі, що зумовлене втратою сільським господарством та іншими типовими для тієї чи іншої місцевості видами економічної діяльності своїх позицій. За таких обставин зелений та сільський туризм перетворюється на одну із форм альтернативного розвитку з метою запобігання деградації господарських систем. В Україні організований відпочинок на селі був популярним серед членів молодіжних організацій, української інтелігенції ще наприкінці XIX — на початку XX ст. Саме тоді літній відпочинок на селі був відомий під назвою «літнисько». Починаючи з 60-х років XX ст. у традиційно популярній місцевості літниськового відпочинку почали з'являтися туристично-оздоровчі комплекси, такі як Моршин, Трускавець, Свалява. У пікові сезони відбувалася нестача місць у закладах офіційної інфраструктури рекреаційних зон. Наприкінці XX ст. популяризацією відпочинку на селі стала Спілка сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні (заснована в 1996 р., з 2003 р. — член Eurogites). Вагомим результатом її діяльності є створення вітчизняного бренду «сільський зелений туризм», який відомий на міжнародному туристичному ринку [2].

Відповідно до Проекту Закону України № 5206 «Про сільський та сільський зелений туризм» від 04.03.2021 р. можна виділити такі терміни [3]:

- сільський туризм — відпочинковий вид туризму, що передбачає тимчасове перебування туристів у сільській місцевості (селі);
- сільський зелений туризм — відпочинковий вид сільського туризму, пов'язаний із перебуванням туристів у власному житловому будинку сільського господаря, окремому (гостьовому) будинку або на території особистого селянського (фермерського) господарства;

- екотуризм — вид сільського туризму, що передбачає відвідування туристами територій, що мають природничу, культурологічну, етнографічну цінність;

- туристична діяльність із сільського туризму — діяльність із надання різноманітних туристичних послуг (бронювання, розміщення, харчування, рекреації, екскурсійного, транспортного, інформаційного обслуговування, організації культурних, спортивних програм, інших видів послуг, що спрямовані на задоволення потреб туристів), яка пов'язана з використанням туристичних ресурсів місцевості відповідно до вимог цього Закону та інших актів законодавства України.

Пінчук Т.А. під сільським туризмом має на увазі подорожі з метою відпочинку, рекреації, регенерації та релаксації населення, що передбачає розміщення в сільській місцевості із залученням приватного сектору. Усі інші види туризму, такі як фермерський, природний, біологічний, зелений, екологічний, підтримуючий, сталий, альтернативний туризм, екотуризм, агротуризм і т.д., є відмінними за метою та сутністю, хоч інколи можуть реалізовуватися, зокрема, і за рахунок відпочинку в сільській місцевості та використання приватних засобів розміщення (наприклад, особистих домогосподарств) [4]. Що стосується поняття агротуризму, то тут на увагу заслуговує публікація Молнара О.С. та Кушніра Ю.Б., де агротуризм розглядається як сектор туристичної галузі, орієнтований на використання природних, культурно-історичних та інших ресурсів сільської місцевості і її специфіки для

створення комплексного продукту. Автори пояснюють агротуризм та екотуризм як підвиди сільського туризму [5].

У першій редакції Закону України «Про туризм», прийнятого у вересні 1995 року, у статті 3 «Державна політика в галузі туризму», серед основних напрямів державної політики в галузі туризму першими значилися такі положення: «залучення громадян до раціонального використання вільного часу, проведення змістовного дозвілля, ознайомлення з історико-культурною спадщиною, природним середовищем, організація оздоровлення населення; забезпечення раціонального використання та збереження туристичних ресурсів» [6]. Для ефективного розвитку сільських територіальних громад перспективним є розвиток, окрім сільськогосподарських видів діяльності, також і дозвілєвих галузей господарювання. Україна з її природно-ресурсним та історико-культурним потенціалом має всі шанси для розвитку рекреаційно-туристичної діяльності в сільських територіальних громадах.

Для прикладу візьмемо Закарпатську область. Приблизно 80% території краю займають гори, серед яких найвища точка України — гора Говерла (2061 м). Територія області перерізна густою мережею рік. На території області наявні 698 водних об'єктів. Мережа санаторно-курортних та туристично-рекреаційних об'єктів Закарпаття є однією з найбільших в Україні. Діяльність санаторіїв області, які належать до бальнеокліматичних, базується на використанні запасів підземних лікувальних мінеральних вод. Екосистема Карпатського

Таблиця 1

Кількість туристів, обслугованих туроператорами та турагентами, за видами туризму по Україні та Західному регіоні у 2020 році (осіб)

	Кількість туристів, обслугованих туроператорами та турагентами, усього	Із загальної кількості туристів		
		в'їзні (іноземні) туристи	виїзні туристи	внутрішні туристи
По Україні	2360278	11964	2125702	222612
Волинська	10047	19	9164	864
Закарпатська	14669	—	12156	2513
Івано-Франківська	62479	1569	10430	50480
Львівська	100824	357	76729	23738
Рівненська	19269	3	17976	1290
Тернопільська	8199	—	7586	613
Чернівецька	7825	—	7287	538

Джерело: [7].

біосферного заповідника віднесена до найцінніших екосистем землі і входить до міжнародної мережі біосферних резерватів ЮНЕСКО [7].

Одним із найактуальніших напрямів розвитку туризму на Закарпатті є сільський туризм. Мальовничі місця регіону дозволяють вибрати відпочинок за вподобанням, поєднуючи його з прогулянками лісом, оздоровленням цілющими джерельними водами та чистим гірським повітрям. Розвиток сільського туризму на Закарпатті має свою історію. Ще в 30-ті роки ХХ століття любителі сільської екзотики приїжджали на відпочинок у сім'ї заможних селян із Праги, Братислави, Будапешта та інших європейських міст. У 2020 р. на охорону навколишнього природного середовища підприємствами та організаціями області витрачено 284,0 млн грн, у тому числі 61,4% — власні кошти підприємств, кредити банків, позики; 35,1% склали кошти місцевих бюджетів, а також 3,5% — інші джерела фінансування [7].

За сучасних умов функціонування національної економіки важливість розвитку туризму, особливо рекреаційного, обумовлена тим, що він виступає засобом валютних надходжень, забезпечення зайнятості, збільшення внеску в платіжний баланс і ВВП, активізації інвестиційної діяльності та розширення обігу коштів диверсифікації економіки, зростання прибутків і підвищення рівня добробуту населення. За своїм туристично-рекреаційним потенціалом Україна має всі можливості стати туристичною державою світового рівня. Розширення міжнародних зв'язків відкриває нові шляхи для просування національного туристичного продукту на світовому ринку, залучення до світового інформаційного простору, передового досвіду організації туристичної діяльності [8].

Рекреаційний туризм найбільш поширений в Угорщині, Чехії, Великій Британії, а також в Іспанії, Італії та Німеччині. Ці, а також деякі інші європейські країни під егідою Ради Європи об'єдналися в Центрально-Східноєвропейську Федерацію з розвитку сільського зеленого туризму. Заняття рекреаційною діяльністю заохочується на державному рівні. Тому в цих країнах частка екологічних подорожей складає понад 20% від усіх туристичних послуг, а темпи щорічного приросту досягають 30%. Розвиток рекреаційного туризму є важливим фактором вирішення соціально-економічних проблем села — це зростання зайнятості на селі, розвиток сільської інфраструктури, отримання стабільних прибутків, зміцнення бюджету сільських поселень [9].

Великий законодавчий досвід у розвитку сільського туризму має Латвія. Зумовлено це тим, що вже тривалий час основним контингентом туристів, які бажають відпочити в тамтешній сільській місцевості, є іноземці. Уряд вчасно звернув увагу на цей вельми перспективний вид туризму, здатний вирішити проблему безробіття на селі, і затвердив низку відповідних нормативів [10].

Рекреаційно-туристична сфера у сільській місцевості може стати стабілізуючим компонентом, який впливатиме на відновлення адекватного життєвого показника сільських мешканців та функціонування мережі сервісу, повсякденного забезпечення, соціально-економічної сфери.

Галузь рекреаційного туризму в сільській місцевості розвивається дуже швидкими темпами в країнах, які сприяють розвитку рекреації та екологічному туризму. Ця сфера послуг зростає набагато швидше, стаючи не тільки дедалі значимішою частиною національних економік, але й найважливішим наповнювачем державної скарбниці [11].

Для виявлення стратегічних напрямів збалансованості розвитку рекреаційного туризму в сільських територіях у контексті євроінтеграції необхідним є ознайомлення з різними європейськими моделями розвитку сільського та зеленого туризму. Виділяють такі моделі розвитку зеленого та сільського туризму [12]:

Французька модель. Різні форми класичного сільського зеленого туризму, змінні залежно від близькості від моря; значна увага приділяється розвитку гастрономічного та винного туризму; форми розміщення туристів припускають меншою мірою проживання на фермах, туристи розміщуються в котеджах.

Німецька модель. Проживання та харчування у фермерських будинках; сільський зелений туризм переплітається з фермерським та подієвим; допускається праця на землі.

Італійська модель. Сільський зелений туризм суміщений із відновленням здоров'я, вивченням гастрономії і продукції місцевого виробництва, спортом; розміщення туристів в апартаментах; поширені наметові містечка.

Досвід розвитку туристично-рекреаційної сфери в країнах ЄС свідчить, що поряд із ринковими регуляторами темпів і напрямів розвитку значна увага приділяється інструментам та механізмам державного регулювання та підтримки його функціонування, що передбачає діяльність органів державної влади із забезпечення сприятливих умов для розвитку туризму та рекреації, а також визначення пріоритетних напрямів, ініціювання та розробка концепцій і програм розвитку туризму та рекреації, їх правового, інформаційного, фінансового та кадрового забезпечення.

Державні програми фінансового забезпечення збалансованого розвитку рекреаційного туризму сільської місцевості повинні містити наступні механізми: фінансово-кредитні (формування сприятливого фінансово-кредитного середовища (мікрокредитування, пільгове кредитування, державне субсидювання, лізинг, тренінги з фінансово-кредитних питань для працівників галузі туризму та рекреації)); податкові (податкове регулювання, оптимізація кількості і величини податків у туристично-рекреаційній діяльності; створення сприятливих умов для залучення інвестицій; бюджетне фінансування програм розвитку туризму та рекреації; надання податкових пільг) [13].

На противагу світовому досвіду розвитку рекреаційного туризму в сільській місцевості зокрема, слід висвітлити основні проблеми розвитку сфери збалансованого сільського рекреаційного туризму в Україні, які необхідно згрупувати в три блоки: інституційний, фінансовий, організаційний (таблиця 2).

Світовий досвід напрацював та застосовує такі види державної допомоги рекреаційно-туристичній галузі: надання субсидій; пільгові позики; боніфікація відсотків (уряд або спеціальний орган гарантує позики, надані комерційними банками на розвиток туризму).

У контексті забезпечення передумов для розвитку рекреаційного туризму в сільській місцевості важливим є співробітництво органів державної влади з місцевими та територіальними органами. Регіональний підхід дасть змогу

забезпечити раціональне використання ресурсів, визначити пріоритетні види туристичної діяльності, розвиток яких на сільських територіях буде найбільш ефективним. Першим етапом має стати розробка концептуальних основ та визначення стратегічних напрямів розвитку рекреаційного туризму в сільській місцевості, що базуватиметься на аналізі сучасного її стану, а також можливостей та обмежень подальшого розвитку.

Необхідність розвитку сільського збалансованого рекреаційного туризму в Україні визначається такими передумовами, що в подальшому формують і його перспективи:

- зростаючим попитом мешканців українських міст та іноземців на відпочинок у сільській місцевості;
- унікальною історико-етнографічною спадщиною українських сіл;
- багатими рекреаційними ресурсами;
- екологічною чистотою сільської місцевості;
- порівняно вільним сільським житловим фондом для прийому туристів;
- наявністю вільних трудових ресурсів для обслуговування туристів;
- традиційною гостинністю господарів та доступною ціною за відпочинок;
- можливістю надання комплексу додаткових послуг з екскурсій, риболовлі, збирання ягід і грибів, катання на конях тощо [12].

Міжнародна (переважно європейська) практика показує, що розвиток зеленого та

Таблиця 2

Основні проблеми розвитку збалансованого сільського рекреаційного туризму

Блок	Назва	Характеристика проблем
I	Інституційний	Відсутність законодавчої бази, необхідної для чіткого регулювання діяльності. Також є потреба у створенні єдиних інститутів, які б займалися аналізом нинішнього стану і прогнозуванням розвитку сільського зеленого туризму.
II	Фінансовий	Низька інформаційна грамотність щодо можливостей розвитку нового виду туризму між потенційними суб'єктами сільського зеленого туризму; слабкі комунікації; відсутність чіткого поділу і категоризації садиб (агроосель); недостатня поінформованість населення як споживача нових туристичних послуг. При цьому необхідна спільна діяльність та координування зусиль представників місцевої влади, бізнесу, закладів освіти та культури, громадських організацій, які будуть спрямовувати спільні зусилля на формування та реалізацію туристичного продукту сільського зеленого туризму, підтримку його розвитку в місцевості, регіоні та державі загалом.
III	Організаційний	Практично відсутність фінансової підтримки з боку держави, високі ставки за кредитами, брак пільг чи спрощеного оподаткування для суб'єктів сільського зеленого туризму.

Джерело: сформовано авторами на основі [14].

сільського туризму у формі малого сімейного готельного бізнесу є великою соціально-економічною програмою щодо переведення частини аграрного населення зі сфери виробництва у сферу послуг. Її завдання — дати імпульс розвитку аграрних регіонів і їх населення шляхом організації нового специфічного сектору місцевої економіки [15]. Стратегічні програми розвитку сільських рекреаційно-туристичних територій переслідують подолання соціальних, екологічних та історико-культурних проблем, таких як: зупинення відтоку сільського населення і зростання негативних соціальних явищ; збереження та часткове відновлення культурної та природно-рекреаційної спадщини, національної та духовної самобутності.

Згідно з [16], туризм є корисним видом діяльності для приймаючих країн і громад:

1) місцеве населення має бути пов'язане з туристичною діяльністю і справедливо користуватись економічними, соціальними і культурними вигодами, які вона приносить, та, зокрема, прямим і опосередкованим створенням робочих місць, що впливають із неї;

2) туристична політика повинна застосовуватись так, щоб сприяти підвищенню рівня життя населення відвідуваних регіонів та задоволенню їхніх потреб; використовувати планування та архітектурний підхід до функціонування туристичних курортів та розміщення; пріоритет має бути відданий місцевій робочій силі;

3) особливу увагу слід приділяти проблемам прибережних районів і острівних територій, а також вразливих сільських або гірських регіонів, для яких туризм часто є рідкісною можливістю для розвитку в умовах занепаду традиційної економічної діяльності;

4) фахівці в галузі туризму, зокрема інвестори, які керуються правилами, встановленими державними органами, повинні проводити дослідження впливу своїх проєктів розвитку на навколишнє середовище, а також на культурне та природне середовище; вони також повинні надавати з максимальною прозорістю та об'єктивністю інформацію про свої майбутні програми, їх передбачувані наслідки та сприяти діалогу щодо їх змісту із зацікавленими групами населення.

Кожна країна зі значними туристичними потоками прагне створити на національному рівні власну модель сільського збалансованого рекреаційного туризму. Слід підкреслити, що розвиток цього туризму можливий лише в регіонах з низьким показником забруднення навколишнього середовища. Так, згідно з результатами щорічного рейтингу країн світу

за індексом екологічної сталості Центру екологічного законодавства та політики Єльського університету, Україна у 2018 році займала 44 місце зі 180 країн. За показниками категорій можна побачити, що Україна посідає 25 місце за категорією «зміна клімату та енергетика», 45 місце — за «станом здоров'я населення» 50 місце — «сільське господарство». Тобто екологічна ефективність країни дозволяє розвивати зелені види туризму на території України. Але при цьому рівень розвитку сільського зеленого туризму України досить низький, незважаючи на величезний природний, етнографічний, історичний та культурний потенціал. Рекреаційні території займають майже 17% загальної площі країни. Однак досі не створено ні організаційної, ні окремої нормативної бази, ні фінансової та статистичної звітності та взагалі відсутні інвестиції в цей вид туризму [17].

Основними екологічними принципами збалансованого туризму є: мінімізація антропогенних тисків, утилізація відходів, використання енерго- та ресурсозберігаючих технологій і альтернативної енергетики, впровадження систем очищення та повторного використання води, зменшення хімічного та шумового забруднення від туристичного транспорту, розвиток нових, екологічно орієнтованих видів туризму [18].

ВИСНОВКИ

Як і будь-яка інша галузь, сільський туризм орієнтований на прибуток, проте сільський збалансований рекреаційний туризм має базуватись не лише на основних рисах сільського туризму, а й на підтримці місцевого біорізноманіття та екосистем, узявши курс на стійкий збалансований розвиток. Це, у свою чергу, вимагає виваженого та ефективного стратегічного планування, включаючи оцінку впливу на навколишнє середовище (екологічність, відповідність стандартам управління навколишнім середовищем). Стратегічні напрями збалансованості розвитку рекреаційного туризму на сільських територіях повинні будуватись на таких складових: екологічна (енергія та відходи), економіка (витрати та фінансові джерела), соціальні (етика, відповідальність перед навколишнім середовищем), маркетинг (презентація сільського рекреаційного туризму та спілкування з клієнтами) тощо.

Стратегічною метою розвитку збалансованого сільського рекреаційного туризму в Україні є створення конкурентоспроможної на міжнародному ринку галузі, здатної максимально задовольнити потреби як наших співвітчизників, так і іноземців, з урахуванням соціальних, економічних та екологічних інтересів суспільства, які дозволять стати збалан-

сованому сільському рекреаційному туризму потужним чинником відродження сільських територій і економіки загалом.

Встановлено, що для розвитку сільських територій та сільського збалансованого рекреа-

ційного туризму слід залучати різних учасників цієї галузі, адже розвиток сільських територій може відбуватися лише шляхом ефективного об'єднання управлінських сил різних рівнів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Tourism investing in energy and resource efficiency. United Nations Environment Programme. URL: <https://pure.buas.nl/en/publications/tourism-investing-in-energy-and-resource-efficiency> (дата звернення: 05.06.2021).
2. Теорія, політика та практика сільського розвитку / за ред. О. М. Бородіна, І. В. Прокопа. Київ, 2010. 384 с.
3. Про сільський та сільський зелений туризм: Проект Закону України від 04.03.2021 № 5206. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JI04552A?an=3> (дата звернення: 10.05.2021).
4. Пінчук Т.А. Агротуризм як форма підприємництва у сільській місцевості. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Економіка*. URL: www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vcndtu/.../17.Htm (дата звернення: 05.06.2021).
5. Молнар О.С., Кушнір Ю.Б., Важинський Ф.А. Передумови та стан розвитку сільського зеленого туризму на Закарпатті. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Економіка*. 2009. № 11.
6. Про туризм: Закон України від 15.09.95 № 324/95-ВР. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/> (дата звернення: 05.05.2021).
7. Туризм у Закарпатській області: статистичний збірник. Ужгород: Державна служба статистики України. Головне управління статистики у Закарпатській області, 2020. 67 с.
8. Орлов О. Важливість курортно-рекреаційного комплексу зростає. *Економіст*. 2008. №10. С. 74.
9. Цимбалюк С.Я., Морозова І.В. Сільський туризм як перспективний напрям розвитку внутрішнього туризму. 2019. URL: http://www.ecoj.dea.kiev.ua/archives/2019/1/part_1/8.pdf (дата звернення: 08.06.2021).
10. Довгаль О.В. Сільський туризм як перспективний напрям підприємництва у соціально-економічному механізмі розвитку села. Все про туризм. *Бізнес-Інформ*. 2013. №4. С. 316–320. URL: http://tourlib.net/statti_ukr/dovgal.htm (дата звернення: 05.05.2021).
11. Цьохла С.Ю. Активізація та розвиток інвестиційної діяльності в сфері курортно-рекреаційного господарства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2008. № 22. С. 6–10.
12. Алексеева Ю.В. *Державне регулювання соціального туризму в Україні*. Збірник наукових праць НАДУ. 2009. № 1. С. 182–191.
13. Охріменко А.Г. Фінансові аспекти функціонування туристичної галузі. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2011. № 1. С. 394–403.
14. Литвин І.В., Нек М.А. Проблеми та перспективи розвитку сільського зеленого туризму в регіоні. *Регіональна економіка*. 2013. № 2. С. 81–88.
15. Розвиток і роль аграрного туризму в споживчій кооперації. URL: http://ni.biz.ua/5/5_8/5_85591_razvitie-i-rol-agrarnogo-turizma-v-potrebitelskoj-kooperatsii-sozdanie-turistskogo-produkta-sozdanie-obraza-territorii.html (дата звернення: 05.05.2021).
16. Framework convention on tourism ethics. URL: <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/unwtoad.2019.4.g51w645001604515> (дата звернення: 05.05.2021).
17. Розвиток зеленого та сільського туризму в Україні. URL: https://www.hneu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/21_Zelena-Ukrayina.pdf (дата звернення: 05.05.2021).
18. Коробко Б.І. Енергетика та сталий розвиток. Інформаційний посібник для українських ЗМІ. Київ: ВЕГО «МАМА-86», 2007. 40 с.

STRATEGIC DIRECTIONS OF BALANCING THE DEVELOPMENT OF RECREATIONAL TOURISM IN RURAL AREAS IN THE CONTEXT OF EUROPEAN INTEGRATION

Babikova K.

Candidate of Agricultural Sciences

Institute of Agroecology and Environmental Management of NAAS
(Kyiv, Ukraine)

e-mail: babikova.kateryna@gmail.com;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9726-0671>

Oliinyk H.

postgraduate student

Institute of Agroecology and Environmental Management of NAAS

(Kyiv, Ukraine)

e-mail: oliinykgalina18@gmail.com;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4582-0091>

The article considers the role and importance of balanced development of recreational tourism as a factor of effective and innovative development of rural territorial communities and agrarian economy in general. This study emphasizes the importance of rural recreational tourism for the balanced development of rural areas and emphasizes the importance of a strategic approach in planning their development. The main problems of rural recreational tourism development are identified – the lack of developed projects that will focus on the development of individual villages; lack of willingness to cooperate between local and regional authorities, local resources are used inefficiently and the local community is not properly involved.

Keywords: recreational activity, rural tourism, agrotourism, green tourism, recreational-tourist branch, rural recreational tourism, sustainable development, recreational-tourist resources, balanced development, recreational resources.

REFERENCES

1. Tourism investing in energy and resource efficiency. United Nations Environment Programme URL: <https://pure.buas.nl/en/publications/tourism-investing-in-energy-and-resource-efficiency> [in English].
2. Borodina, O.M. & Prokopa, I.V. (Eds.). (2010). *Teoriia, polityka ta praktyka silskoho rozvytku [Theory, policy and practice of rural development]*. Kyiv [in Ukrainian].
3. Pro silskyi ta silskyi zelenyi turizm: Proekt Zakonu Ukrainy vid 04.03.2021, № 5206 [On rural and rural green tourism: Draft Law of Ukraine of March 4, 2021 № 5206] URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JI04552A?an=3> [in Ukrainian].
4. Pinchuk, T.A. (2009). Ahroturyzm yak forma pidpriemnytstva u silskii mistsevoli [Agrotourism as a form of entrepreneurship in rural areas]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Serii Ekonomika – Scientific Bulletin of Uzhgorod University. Series Economics*. URL: www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vendtu/.../17.Htm [in Ukrainian].
5. Molnar, O.S., Kushnir, Yu.B., & Vazhynskiy, F.A. (2009). Peredumovy ta stan rozvytku silskoho zelenoho turizmu na Zakarpatti [Prerequisites and state of development of rural green tourism in Transcarpathia]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Serii Ekonomika – Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Serii Ekonomika – Scientific Bulletin of Uzhgorod University. Series Economics*, 11 [in Ukrainian].
6. Pro turizm: Zakon Ukrainy vid 15.09.95 № 324/95-VR [On tourism: Law of Ukraine of September 15, 1995, no. 324/95-VR] URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/> [in Ukrainian].
7. Turizm u Zakarpatskii oblasti: statystychnyi zbirnyk [Tourism in the Zakarpattia region: statistical collection]. (2020). Uzhhorod: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Holovne upravlinnia statystyky u Zakarpatskii oblasti [in Ukrainian].
8. Orlov, O. (2008). Vazhlyvist kurortno-rekreatsiinoho kompleksu zrostaie [The importance of the resort and recreational complex is growing]. *Ekonomist – Economist*, 10, 74 [in Ukrainian].
9. Tsymbaliuk, S.Ya., & Morozova, I.V. (2019). Silskyi turizm yak perspektyvnyi napriam rozvytku vnurishnoho turizmu [Rural tourism as a promising area of domestic tourism]. URL: http://www.ecoj.dea.kiev.ua/archives/2019/1/part_1/8.pdf [in Ukrainian].
10. Dovhal, O.V., & Dovhal, E. V. (2013). Silskyi turizm yak perspektyvnyi napriam pidpriemnytstva u sotsialno-ekonomichnomu mekhanizmi rozvytku sela [Rural tourism as a promising area of entrepreneurship in the socio-economic mechanism of rural development. All about tourism]. *Biznes-Inform – Business Inform*. URL: http://tourlib.net/statti_ukr/dovgal.htm [in Ukrainian].
11. Tsokhla, S. Yu. (2008). Aktyvizatsiia ta rozvytok investytsiinoi diialnosti v sferi kurortno-rekreatsiinoho hospodarstva [Activation and development of investment activities in the field of resort and recreational economy]. *Investytsii: Praktyka ta dosvid – Investments: Practice and experience*, 22, 6–10 [in Ukrainian].
12. Aleksieieva, Yu.V. (2009). Derzhavne rehuliuвання sotsialnoho turizmu v Ukraini [State regulation of social tourism in Ukraine]. *Zbirnyk naukovykh prats NADU – Collection of scientific papers of NAPA*, 1, 182–191 [in Ukrainian].
13. Okhrimenko, A.H. (2011). Finansovi aspekty funktsionuvannya turystychnoi haluzi [Financial aspects of the functioning of the tourism industry]. *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoho universytetu derzhavnoi podatkovoi sluzhby Ukrainy – Collection of scientific papers of the National University of the State Tax Service of Ukraine*, 1, 394–403 [in Ukrainian].

14. Lytvyn, I. V., & Nek, M. O. (2013). Problemy ta perspektyvy rozvytku silskoho zelenoho turizmu v rehi-
oni [Problems and prospects of rural green tourism development in the region]. *Rehionalna ekonomika*
— *Regional economy*, 2, 81–88 [in Ukrainian].
15. Rozvytok i rol ahrarnoho turizmu v spozhyvchii kooperatsii [Development and role of agrarian tourism
in consumer cooperation]. URL: http://ni.biz.ua/5/5_8/5_85591_razvitie-i-rol-agrarnogo-turizma-v-potrebitelskoy-kooperatsii-sozdanie-turistskogo-produkta-sozdanie-obraza-territorii.html [in Ukrainian].
16. Framework convention on tourism ethics. URL: <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/unwtogad.2019.4.g51w645001604515> [in English].
17. Rozvytok zelenoho ta silskoho turizmu v Ukraini [Development of green and rural tourism in Ukraine].
URL: https://www.hneu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/21_Zelena-Ukrayina.pdf [in Ukrainian].
18. Korobko, B. (2007). Enerhetyka ta stalyy rozvytok. Informatsiyniy posibnyk dlia ukrainskykh ZMI [Energy and sustainable development. Information manual for Ukrainian media]. Kyiv: VEHO «МАМА-86» [in Ukrainian].

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Бабікова Катерина Олександрівна, кандидат сільськогосподарських наук, Інститут агроєкології і природокористування НААН (вул. Метрологічна, 12, м. Київ, Україна, 03143; e-mail: babikova.kateryna@gmail.com; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9726-0671>)

Олійник Галина Богданівна, аспірант, Інститут агроєкології і природокористування НААН (вул. Метрологічна, 12, м. Київ, Україна, 03143; e-mail: oliinykgalina18@gmail.com; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4582-0091>).

Новини Новини

Новини • Новини • Новини

На Вінниччині у поточному році держлісгоспи висадили понад 5 млн шт. майбутніх дерев, відтворено 1000 га лісів. Зазначається, що держлісгоспи регіону для створення лісових культур у 2021 році повністю забезпечили себе власним садивним матеріалом. Зокрема, 2020 року підприємства, підпорядковані облуправлінню лісового та мисливського господарства, виростили 10,3 млн штук садивного матеріалу лісоутворюючих та декоративних порід. У тому числі, дуба звичайного — 5,5 млн, горіха чорного — понад 800 тис., модрина — 66,5 тис., дуба червоного — 1,1 млн, сосни звичайної — 300 тис. штук, а ялини — 445 тис.